ARNIS VIKSNA

LATGALES APTIEKU SĀKOTNE

Latvijas aptieku vēstures kopainā visbālāk ir iezīmēta Latgalē. Ja par Vidzemes un Kurzemes aptiekām un aptiekāriem rūpīgus un pamatīgus pētījumus jau 20. gs. sākumā ir veikuši Erihs Zeiberlihs (1882–1946)¹, Gustavs Otto (1843–1917)², Frīdrihs Lihingers (1864–1931)³ un daži citi, tad par Latgales aptiekām līdzvērtīgi sistemātiski pētījumi līdz šim vēl nav ne veikti, ne arī sākti. Grūtības saistāmas ne tik daudz ar novada vēsturiski izveidojušos un tradicionālo atšķirtību no pārējās Latvijas teritorijas, cik ar pētnieku vai viņu ieinteresētības trūkumu un vēl vairāk – ar avotpētnieciskās bāzes nepietiekamu apguvi, sarežģītu pieejamību un it bieži arī ar tās zudumu.

Šai rakstā galvenokārt apkopoti dati, kas aizgūti no Krievijas, Baltkrievijas un Latvijas arhīviem, sastatot tos ar publicētiem dažāda veida pārskatiem un sarakstiem, kā arī ar visai pieticīgām ziņām pētnieciskajā un biogrāfiskajā literatūrā. Hronoloģiski aptverts laikposms līdz Pirmajam pasaules karam, bet konkrēts aptieku darbības sākums jeb datējums, proti, kad radās vai kad dokumentos pirmoreiz minēta aptieka Latgalē, pagaidām paliek neatrisināta jautājuma līmenī.

Tālab mēģināts vākt datus, kas attiecināmi jau uz Krievijas impērijas laikmetu un kuri Sanktpēterburgas un Minskas arhīvos bija atrodami, proti, pēc Latgales pievienošanas impērijai 1772. gadā Polijas pirmās dalīšanas rezultātā, bet it īpaši pēc 1802. gada, kad novads administratīvi teritoriālā ziņā tika noformēts trīs Vitebskas guberņas rietumdaļas apriņķu veidā – Daugavpils, Ludzas un Rēzeknes apriņķis, un kad dažādi dati atskaišu veidā biežāk kļūst sastopami arhīvos saglabātā dokumentācijā.

¹ *Seuberlich E.* Liv- und Estlands älteste Apotheken // Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde der Ostseeprovinzen Russlands aus dem Jahre 1911. – Riga, 1912. – S. 39–164; ...aus dem Jahre 1912. – Riga, 1914. – S. 205–345.

² *Otto G.* Die Apotheken und Apotheker Kurlands // Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst aus dem Jahre 1914. – Mitau, 1915. – S. 81–213.

³ *Lichinger F.* Aus Russlands pharmazeutischer Vergangenheit. – Riga, 1927. – 433 S.; *Lichinger F.* Die Geschichte der Pharmazeutischen Gesellschaft zu Riga. – Riga, 1903. – 104 S.

Pēc analogijas un velkot paralēles ar kaimiņnovadiem, varētu spriest, ka aptieka Latgales lielākajā pilsētā Daugavpilī ir ierīkota vismaz 18. gs., bet ticamāk – vēl agrāk. Vismaz netieši to apliecina dati, ka citās lielākās Latvijas pilsētās aptiekas ir radušās jau 17. gs. un pat 16. gs., bet visagrāk Rīgā, – 14. gs. Ar 16. un 17. gs. ir datētas arī pirmās aptiekas Baltkrievijā⁴ un Lietuvā⁵. Daugavpils plašo un vērtīgo arhīvu 1795. gadā nodedzināja pilsētā iebrukusi konfederātu vienība kņaza M. Ogņiška vadībā⁶, taču vajadzētu būt kādiem citiem, vēl neapzinātiem avotiem. Gan gluži drošu un vēlīnu norādi, ka Daugavpilī 1798. gadā patiešām ir darbojusies aptieka, izdevās atrast Baltkrievijas guberņas Ārstniecības pārvaldes dokumentos⁷. Taču kopumā Latgales aptieku agrīnais posms vēl meklējams vēstures avotos.

Līdzīgs apliecinājums rodams pēdējā laikā publicētos novadpētnieciskos meklējumos par Krāslavu, kas 18. gs. bija diezgan ievērojams tirdzniecības, kultūras un garīgās dzīves centrs. Grāfam J. L. Plāteram 1729. gadā nopērkot miestīņu, tajā bija 47 ēkas⁸. Pielaujot, ka vienā no tām ir atradusies aptieka, proti, tās līdz mūsu dienām saglabājusies ēka, pēc arhitektonisku detaļu izpētes tiek secināts, ka tā varētu būt celta laikā no 1710. līdz 1713. gadam. To apliecinot arī telpu plānojums; zāļu gatavošana un tirdzniecība norisusi pirmajā stāvā, augšstāvā bijis aptiekāra dzīvoklis, ērti izbūvētā pagrabā – noliktava. Baroka stilā celtās ēkas fasādi greznojis kolonnās balstīts balkons, kas vairs nav saglabājis, turklāt laika zobs stipri skāris arī iekšējās⁹. Kritiskāk izvērtējot, (1) iedomātais laiks celtniecībai bija īpaši nelabvēlīgs sakarā ar Ziemeļu kara un Lielā mēra izraisīto postu, (2) Krāslavas uzplaukums un plašāka celtniecība sākās vēlāk, Plāteru laikā, un (3) tā varēja būt parasta tirgotāja māja, ko vēlāk nebija grūti pielāgot aptiekas specifikai. Taču netieši noproto, ka aptieka šai ēkā tomēr ir atradusies jau pirms Krāslavas žēlsirdīgo māsu kopienas slimnīcas uzcelšanas¹⁰, proti, pirms 1789. gada.

Gluži konkrēti un precīzi dati par Krāslavas aptiekas darbību ir kopš 1813. gada, kad par tās īpašnieku kļuva ienācējs no Prūsijas provizors Martins Bonins, kas pirms tam no 1808. gada bija strādājis Jēkabpilī¹¹. Turklāt Krāslavas Vēstures un

⁴ Грицкевич В. П. С факелом Гипократа: Из истории белорусской медицины. – Минск, 1987. – С. 64–68; Крючок Г. Р. Очерки истории медицины Белоруссии. – Минск, 1976. – С. 63, 64.

⁵ Мицельмахерис В. Г. Очерки по истории медицины в Литве. – Ленинград, 1967. – С. 60–65.

⁶ Сапунов А. Инфлянты. – Витебск, 1886. – С. 27.

⁷ Baltkrievijas Valsts vēstures arhīvs Minskā (BVVA), 3224. f., 1. apr., 10. l., 31. lp.

⁸ Broel-Plater L. Kraslaw. – Londyn, 1975. – Str. 8.

⁹ Stepiņa Ē. Zem baroka stila velvēm // *Materia Medica*. – 2000. – 7. nr., – 23., 24. lpp.

¹⁰ Broel-Plater L. Kraslaw. – Londyn, 1975. – Str. 15.

¹¹ Otto G. Die Apotheken und Apotheker Kurlands // Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst aus dem Jahre 1914. – Mitau, 1915. – S. 131.

Креславль, Базарная площадь и Немецкая ул.

Krāslavas tirgus laukums 20. gs. sākumā
ar aptiekas ēku augšējā labajā stūrī

Krāslavas aptiekas 1934. gada signatūra, uz kuras redzams aptiekas
dibināšanas gadskaitlis – 1810

mākslas muzejā saglabājusies līguma kopija liecina, ka aptieku kopā ar ēku un apkārtējo zemesgabalu no aptiekāra Jākoba fon Šimanska un viņa dzīvesbiedres Johannas, dzim. Šmites, 1813. gadā par 10 tūkst. rubļu nopircis M. Bonins, bet Daugavpils apriņķa ārsts Martins Orlovskis apliecinājis viņa aptiekāra tiesības¹². Boninu aptiekāru dinastijai četrās paaudzēs Krāslavas aptieka piederēja līdz pat viņu izceļošanai uz Vāciju 1939. gadā. Savukārt uz šīs aptiekas ar 1934. gadu datētas signatūras, kas glabājas Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzejā, norādīts, ka “firma” pastāv no 1810. gada¹³. Varētu pieļaut, ka vai nu J. fon Šimanskis aptieku ierīkojis (atjaunojis) 1810. gadā, vai arī M. Bonins šajā gadā uzsācis patstāvīgu darbību kaut kur citur, taču visticamāk liekas, ka 1810. gads signatūrā reklāmas pēc izvēlēts tālab, ka pārprasts uz iepriekšminētā līguma augšā norādītais gadskaitlis, proti, 1813. gadā noslēgtā līguma teksts rakstīts uz 1810. gada t. s. ģerboņa veidlapas.

Tomēr arhīvos uzietie dati par Latgales aptieku darbību 19. gs. sākumā ir diezgan fragmentāri un vietām pretrunīgi. Aptiekas bija privātīpašums, valsts varas sistēmātiskai kontrolei tika pakļautas pēc guberņu Ārstniecības pārvalžu izveidošanas 1797. gadā ar sekojošu apriņķa ārsta institūcijas iedibināšanu. Varas iestādes gan negādāja par jaunu aptieku atvēršanu, tikai kontrolēja to darbību atbilstīgi noteiktai kārtībai. Taču drīz vien sekoja Napoleona karagājiens 1812. gadā un tā izraisītie postījumi, kuru dēļ aptieku darbība uz laiku tika apstādināta. Piemēram, Daugavpils aptieka savu darbību atjaunot spēja tikai 1819. gadā¹⁴.

Citi dati par Latgales aptiekām 19. gs. sākumā sniedz šādu liecību. Ludzas apriņķa ārsta 1818. gada atskaitē atzīmēts, ka pilsētā darbojas aptieka¹⁵. Revidējot jezuītu aptieku Izvaltā 1820. gadā, Krāslavas ārsts Ernsts Eihlers (1792–1869) konstatējis, ka tā atrodas nožēlojamā stāvoklī¹⁶; domājams, šī iemesla pēc aptieka ir iznikusi, jo turpmākās atskaitēs vairs neparādās. 1821. gada atskaitē minēts, ka Latgalē ir trīs aptiekas: Ivana Everca aptieka Daugavpilī, M. Bonina aptieka Krāslavā un Ivana Romanovska aptieka Ludzā¹⁷, bet aptiekas nav apriņķa pilsētā Rēzeknē, kas atkārtots arī 1822. gada atskaitē¹⁸. Johans (Ivans) Ulrihs Evercs (1797–1865) no Kurzemes provizora diplomu Tērbatas universitātē bija ieguvis 1816. gadā un Daugavpilī strādāja līdz mūža beigām¹⁹.

¹² Krāslavas Vēstures un mākslas muzejs, DC, nr. 890.

¹³ Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja krājums, inv. nr. 26201, LA 13261.

¹⁴ Krievijas Valsts vēstures arhīvs Sanktpēterburgā (KVVA), 1297. f., 239. apr., 1875. g., 74. l., 267., 268. lp.

¹⁵ BVVA, 2513. f., 1. apr., 52. l., 12. lp.

¹⁶ Turpat, 63. l., 11. lp.

¹⁷ Turpat, 75. l., 30. lp.

¹⁸ Turpat, 78. l., 37. lp.

¹⁹ Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat. – Dorpat, 1889. – S. 71.

Nākamā aptieka Latgalē ierīkota Varakļānos un darbojusies jau vismaz 1828. gadā²⁰. Tā piederēja vietējās muižas īpašniekam grāfam K. Borham. No 1840. līdz 1848. gadam Varakļānu aptiekas pārvaldnieks bija Tērbatas universitātes audzēknis provizors Johans Grīneizens (1814–1882) no Piltenes, kas pēcāk nopirka aptieku Bauskā²¹. Aptuveni tajā pašā laikā atvērta arī Ārensa aptieka Rēzeknē, jo, katrā ziņā, tās eksistence apliecināta 1836. gada dokumentos²². Iespējams, ka dokumentos ir pretruna, jo Tērbatas universitātes akadēmiskais albums liecina, ka vidzemnieks Jākobs Ārenss (1790–1856) pēc provizora grāda iegūšanas 1820. gadā bijis aptiekas īpašnieks Ludzā, vēlāk – Disnā²³.

Tādējādi Latgalē aptiekas bija trīs apriņķa pilsētās un vēl Krāslavā un Varakļānos²⁴. Vitebskas guberņas Ārstniecības pārvaldes 1849. gada atskaitē minēti to īpašnieki: Daugavpilī – J. Evercs, Krāslavā – Aleksandrs Bonins, Ludzā – J. Ārenss, Rēzeknē – Kārlis Lucavs, Varakļānos (pārvaldnieks) – Johans Häfenbergs²⁵. 1856. gada atskaitē izmaiņas fiksētas Ludzā – Štofrēgens, kā arī Varakļānos – Hāģemanis²⁶. Parāļēli dati par Tērbatas audzēkņiem: A. Bonins bija iepriekšējā īpašnieka M. Bonina dēls un provizora grādu ieguva 1836. gadā; Kārlis Vilhelms Lucavs (1814–1876) no Daugavpils diplomēts 1841. gadā; kurzemnieks Kārlis Štofrēgens (1819–1884) pēc provizora tiesību iegūšanas 1847. gadā strādājis Polockā, Ludzā, Drisā un atkal Polockā; Leopolds Hāģemanis no Vidzemes par provizoru kļuvis 1849. gadā un no 1850. gada strādājis Varakļānos²⁷. Līdztekus Everca aptiekai Daugavpilī 1859. gadā tika atklāta otra aptieka, kas piederēja Samuilam Višņavskim, bet pēcāk 1865. gadā – Venjamina Natansona aptieka, 1866. gadā – Frīdriha Kades aptieka, 1870. gadā – Ecehiila Lunca aptieka²⁸. 1864. gadā vai nedaudz agrāk tika atvērta Krauzes aptieka Krustpili²⁹, kuras

²⁰ Крючок Г. Р. Развитие медицины и здравоохранения Белоруссии (конец XVIII – начало XX вв.): Диссертация на соискание ученой степени доктора медицинских наук. – Минск, 1964. – С. 152. [Manuskripts Latvijas Medicīnas akadēmijas bibliotēkā. Autors atsaucas uz KVVA, 1281. f., 11. apr., 20. l., 97. lp.]

²¹ Otto G. Die Apotheken und Apotheker Kurlands // Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst aus dem Jahre 1914. – Mitau, 1915. – S. 150.

²² BVVA, 2513. f., 1. apr., 147. l., 1. lp.

²³ Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat. – Dorpat, 1889. – S. 97.

²⁴ KVVA, 1297. f., 244. apr., 1844. g., 98. l., 18. lp.

²⁵ Turpat, 1849. g., 371. l., 21. lp.

²⁶ Turpat, 1856. g., 689. l., 9. lp.

²⁷ Album Academicum der Kaiserlichen Universität Dorpat. – Dorpat, 1889. – S. 231, 302, 322, 355.

²⁸ KVVA, 1297. f., 239. apr., 1875. g., 74. l., 267., 268. lp.

²⁹ Turpat, 1864. g., 2. l., 33. lp.

dibināšana diskutējama. Jelgavas ķirurga dēls Ādolfs Krauze (1812–1881), ieguvis provizora diplomu Tērbatā 1840. gadā, 1844. gadā nopirka Jēkabpils aptieku, kuras īpašnieks bija līdz 1877. gadam³⁰. 1857. gadā, kad tika likts Krustpils slimnīcas pamatakmens, periodikā minēts, ka svinībās piedalījies vietējais ārsts un aptiekārs³¹ (nenosaucot vārdu). Tik tiešām, Jēkabpils aptiekai ir bijusi filiāle Krustpilī, kuru vadījis tas pats Ā. Krauze. Taču 1866. gadā provizors Nikolajs Zakss Vitebskas guberņas Ārstniecības pārvaldei lūdza atļaut atvērt normālaptieku filiālaptiekas vietā, jo pavasaros un rudenos aptiekāram esot grūti nokļūt pāri Daugavai no Jēkabpils Krustpilī, turklāt Krustpilī plaukstot rūpniecība, tirdzniecība, uzcelta dzelzceļa stacija un iedzīvotāju skaits sasniedzis sešus tūkstošus³². Ā. Krauzem no nevēlamā konkurenta izdevās atbrīvoties, taču 1876. gadā atļauju normālaptiekas ierīkošanai Krustpilī saņēma provizors Levi.

Līdzīgi notikumi risinājās Līvānos, kur filiālaptieku 1868. gadā bija ierīkojis provizors Jasinskis, bet 1880. gadā to pārdevis provizoram Frīdriham Kadem. Aptiekāra palīgs Grigorijs Muds 1889. gadā lūdza atļauju Līvānos filiālaptiekas vietā atvērt normālaptieku, turklāt F. Kades aptieka būtu jāslēdz. Neguvis atbalstu Vitebskā, G. Muds sūdzējās Iekšlietu ministrijas Medicīnas departamentā, kas tomēr nostājās F. Kades pusē, atļaujot viņam 1891. gadā filiālaptieku pārveidot par normālaptieku³³. Vairums Latgales aptieku tika atvērtas 19. gs. beiguposmā, it īpaši pēc 1881. gada, kad impērijā tika pieņemts likums par lauku aptiekām, kas paredzēja atvieglinājumus to darba kārtībā. 1889. gadā Daugavpils apriņķī darbojās 15, Ludzas – 2, Rēzeknes apriņķī – 4 aptiekas – tātad Latgalē kopumā – 21 aptieka³⁴. Jaunas aptiekas tika atvērtas Gostinos – 1878. gadā, Preiļos – 1880. gadā, Dagdā – 1882. gadā, Kārsavā un Višķos – 1883. gadā, Viļānos – 1887. gadā, Viļakā – 1894. gadā, Balvos – 1899. gadā, utt. 1901. gadā Latgalē jau bija 27 aptiekas, no kurām 12 atradās apriņķa pilsētās³⁵.

Tomēr jaunu aptieku atvēršanas process norisinājās ne tik raiti, kā to vēlētos nākamie īpašnieki. Lūgumu atļaut atvērt aptieku Viļakā 1889. gadā iesniedza provizors Viktors Zilings, taču tas tika noraidīts formāla iemesla pēc³⁶, un aptiekas atvēršana

³⁰ Lichinger F. Die Geschichte der Pharmazeutischen Gesellschaft zu Riga. – Riga, 1903. – S. 60; Otto G. Die Apotheken und Apotheker Kurlands // Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst aus dem Jahre 1914. – Mitau, 1915. – S. 165, 166.

³¹ Purmall H. No Krīburgas // Baznīcas Ziņas. – 1857. – 12. nr.

³² LVVA, 658. f., 3. apr., 17. l., 1. lp.

³³ Turpat, 277. l., 10., 30., 38. lp.

³⁴ Памятная книжка Витебской губернии на 1889 год. – Витебск, 1889. – С. 262–267.

³⁵ LVVA, 657. f., 1. apr., 28. l., 22., 23. lp.

³⁶ Turpat, 658. f., 2. apr., 73. l., 1., 10. lp.

Staņislava Dovgjaļo (1865–1933),
pirmā sieviete provizore Latvijā

ieilga uz pieciem gadiem, to paveicot jau citam īpašniekam. Atļauju dibināt Kaunatas aptieku 1889. gadā saņēma tirgotājs Rafails Bobrovs, taču noteiktā viena gada laikā to nepaspēja izdarīt, tāpēc atļauja tika anulēta; līdzīga iemesla pēc 1892. gadā saņemtā atļauja 1894. gadā tika liegta aptiekāra palīgam Haimam Vilkomirskim³⁷, un tā Kaunatā aptieka netika atvērta. Provizors Aleksandrs Ritenbergs 1897. gadā saņēma atļauju Maltas aptiekas ierīkošanai. Arī tā gada laikā netika atvērta, un atļauja anulēta³⁸. Līdzīgi notika ar aptiekāra palīgu Leonhardu Zumentu 1900. gadā Kalupē³⁹, ārstu Jankelu Judeleviču 1905. gadā Asūnē⁴⁰ un aptiekāra palīgu Nikolaju Madernieku 1910. gadā Bērzipilī⁴¹ (tur aptieku atvēra 1915. gadā). Jādomā, ka tas bija saistīts ar iniciatoru nepietiekamu turību. Aptiekas atvēršana ievilcinājās arī Zilupē, kur vispirms atļauju 1902. gadā saņēma provizors Aleksandrs Braže, bet, kad aptieka nebija ierīkota, 1903. gadā jauna atļauja tika izsniegta provizoram Edgaram Mērholdam⁴², kas to visbeidzot atvēra. Taču lauku aptieku apgrozījums bija neliels un ne vienmēr nodrošināja aptiekāra iztiku, ko apliecina tolaik vienīgās slēgtās aptiekas liktenis Pasiēnē – īpašnieks aptiekāra palīgs Movša Gošteins aptieku centās pārcelt gan uz izdevīgāku vietu Vecslabadā, gan nodot rentniekiem, un tikai pēc vairākkārtējiem lūgumiem saņēma atļauju to slēgt⁴³.

Varas iestāžu, proti, vispirms Vitebskas guberņas pārvaldes Ārstniecības nodaļas, kas izsniedza atļauju, attieksme pret jaunu aptieku atvēršanu izpaudās gan sekošanā likumam, gan arī ļaujot ietekmēties aptieku savstarpējās konkurences cīņā. Daugavpils provizoram Paulam Luncam atļauja ierīkot homeopātisko aptieku 1889. gadā tika liegta, jo viņam jau viena aptieka pilsētā esot, turklāt homeopātiskām aptiekām pastāvēt īpaši noteikumi⁴⁴. Skolotāja sievas Marijas Kalašņikovas lūgums atļaut ierīkot lauku aptieku vasaras sezonā Stropos 1901. gadā tika noraidīts tāpēc, ka tuvākā aptieka pilsētā atrodas mazāk nekā noteikto septiņu verstu attālumā⁴⁵, kas gan vēlāk kādai no Daugavpils aptiekām neliedza Stropos ierīkot savu filiāli.

Konkurences cīņa īpaši izpaudās Daugavpilī. Jau 1876. gadā vietējā Ebreju slimnīca lūdza guberņas pārvaldes Ārstniecības nodaļu atļaut ierīkot pie slimnīcas aptieku

³⁷ Turpat, 1. apr., 91. l., 4., 8., 18., 26. lp.

³⁸ Turpat, 121. l., 5., 8. lp.

³⁹ Turpat, 3. apr., 399. l., 3., 6. lp.

⁴⁰ Turpat, 563. l., 6., 10. lp.

⁴¹ Turpat, 2. apr., 168. l., 11., 16. lp.

⁴² Turpat, 118. l., 17., 32. lp.

⁴³ Turpat, 112. l., 56., 122. lp.

⁴⁴ Turpat, 3. apr., 284. l., 1., 2. lp.

⁴⁵ Turpat, 419. l., 1., 6. lp.

trūcīgiem cilvēkiem, taču Daugavpils aptiekāru pretdarbības dēļ lūgums tika atteikts⁴⁶. Līdzīgi humānismā argumentēti lūgumi tika atraidīti arī 1880. un 1892. gadā⁴⁷. Bet vislielākais troksnis tika sacelts 1899. un 1900. gadā, kad, līdztekus ar Ebreju slimnīcu, lūgumu atļaut atvērt desmito normālapteiku Daugavpilī izteica vēl trīs citi pretendenti: provizors Arturs Hāks, provizors Venceslavs Golubko un provizors Berka Libermans. Ārstniecības nodaļa saņēma kategoriskus protestus no visiem deviņiem Daugavpils aptieku īpašniekiem, un desmitās aptiekas atvēršana tika atlikta. Kad B. Libermans nerimās un sūdzējās pat impērijas Senātā, tika paskaidrots, ka Daugavpilī ir tikai 65 tūkstoši iedzīvotāju, bet likums paredz jaunu aptieku aprīņa pil-sētā atvērt pēc normatīva – ne mazāk kā 7 tūkstoši iedzīvotāju uz vienu aptieku⁴⁸.

Aptieku personāla izglītības līmenis atbilda tradicionālam trīspakāpju dalījumam – aptiekas māceklis, aptiekāra palīgs un provizors. Aptiekāra palīga tiesības tika iegūtas pēc aptiekāru skolas pabeigšanas un eksāmena nolikšanas pie kādas no Krievijas univer-sitātēm. Sekoja kondituēšanās periods un studijas universitātē, noslēgumā iegūstot provi-zora diplomu. Veicot pētniecību un aizstāvojot disertāciju, vēl bija iespējams iegūt augstāko – farmācijas maģistra – grādu. Likums paredzēja, ka normālapteika jāvada provizoram, bet, ja īpašnieks bija kāds cits, tad provizoram jābūt aptiekas pārvaldniekam. Lauku aptiekās tika pieļauts, ka provizora vietā tās varētu vadīt arī aptiekāra palīgs. Latgales aptiekas šīm prasībām visumā atbilda, proti, vismaz formāli tās tika ievērotas.

Augstāko – farmācijas maģistra – grādu bija ieguvuši pieci Latgales aptiekāri. No viņiem pazīstamākais bija Melhior Kubli, kas dzimis 1836. gadā Tērbatas apkaime. Viņš bija Tērbatas universitātes audzēknis, kur kādu laiku tika strādājis pazīstamā ķīmiķa Kārļa Šmita (1822–1894) vadībā un 1865. gadā aizstāvējis farmācijas maģistra disertāciju, pēc tam līdz 1869. gadam turpat bijis privātdocents⁴⁹. No 1873. līdz 1882. gadam M. Kubli bija Daugavpils kara hospitāļa aptiekas pārvaldnieks. Hospitālis cietokšņa teritorijā tika uzcelts 1827. gadā, pie reizes tur ierīkojot aptieku, ko M. Kubli papildināja ar laborator-i-ju pētnieciskiem nolūkiem. Šai laikā viņš publicēja pētījumu par Krāslavas minerālāvota ūdens ķīmisko sastāvu⁵⁰. Vēlāk M. Kubli strādāja Kijevā, publicēja virkni pētījumu un sekmēja armijas sanitārā stāvokļa uzlabošanu. Miris 1919. gadā Kijevā⁵¹.

⁴⁶ Turpat, 120. l., 2., 5., 29., 30. lp.

⁴⁷ Turpat, 157. l., 49., 53. lp.

⁴⁸ Turpat, 370. l., 1., 4., 5., 34., 41., 45., 56. lp.

⁴⁹ *Левицкий Г. В.* (ред.) Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского Юрьевского, бывшего Дерптского университета за сто лет его существования (1802–1902). – Юрьев, 1903. – Т. 2. – С. 246, 247; *Lichinger F.* Aus Russlands pharmazeutischer Vergangenheit. – Riga, 1927. – S. 376–378.

⁵⁰ *Кубли М.* Исследование воды минерального источника близ Креславки // Фармацевтический Журнал. – 1885. – № 20. – С. 305–308.

⁵¹ *Deutsche Apotheker-Biographien.* – Stuttgart, 1975. – Bd. 1. – S. 348.

Savukārt Eduards Keislers dzimis 1851. gadā Vidzemē. 1879. gadā viņš Tērbatas universitātē aizstāvēja maģistra disertāciju, par ko saņēma zelta medaļu, no 1880. līdz 1885. gadam strādāja par Rīgas Politehnikuma asistentu un tiesu ķīmijas privātdocentu⁵², bet 1883. gadā atvēra un drīz pēc tam pārdeva Aleksandra aptieku Rīgā. Vēlāk E. Keislers neilgu laiku bija Gostiņu aptiekas pārvaldnieks, bet turpmāk saimniekoja savā zemesīpašumā⁵³.

Trešais maģistrs, Jāns Juts, dzimis 1865. gadā Pērnavas apriņķī, disertāciju aizstāvēja Tērbatā 1894. gadā⁵⁴. Apmeties Daugavpilī, viņš sākumā bija aptiekas pārvaldnieks, vēlāk – īpašnieks, izveidojot to par priekšzīmīgāko aptieku pilsētā, ko papildināja ar plašu ķīmisko laboratoriju, mākslīgo minerālūdeņu ražotni un zinātnisko bibliotēku. Īpaši nozīmīga J. Juta aptiekas un laboratorijas darbība bija Pirmā pasaules kara laikā, kad viņš sāka ražot serumus un vakcīnas armijas vajadzībām. Sarkanā terora laikā 1919. gadā J. Juts tika arestēts un ievietots cietumā, bet aptieka – nacionalizēta un sagrauta. Pēc tam J. Juts aptieku vairs neatjaunoja, turpinot darbu tikai laboratorijā. Būdam igauņis, viņš rosīgi darbojās Daugavpils Latviešu biedrībā un pilsētas Domē, kādu laiku būdams tās priekšsēdētājs⁵⁵. J. Juts miris 1930. gadā Daugavpilī, apbedīts Tērbatā⁵⁶. Par atlikušajiem diviem maģistriem dati ir fragmentāri. Oskars Lēventāls disertāciju aizstāvēja 1868. gadā Kara medicīnas akadēmijā Sanktpēterburgā⁵⁷; ap 1874. gadu strādāja Daugavpilī, vēlāk – Maskavā. Bet Leiba Levitess, kas pirms Pirmā pasaules kara strādāja Krustpilī un vēlāk Jaunjelgavā, maģistra disertāciju bija aizstāvējis Tērbatā 1899. gadā⁵⁸.

Vairāki vietējie aptiekāri kopā ar ārstiem un veterinārārstiem piedalījās Latgalē vienīgās Daugavpils Medicīnas biedrības darbā, kura dibināta 1882. gadā⁵⁹, taču tās sēdēs farmācijas jautājumiem tika pievērsts maz vērības.

Vairākums Latgales aptiekāru bija tuvējās Tērbatas universitātes audzēkņi, lai gan tika pārstāvēti arī citi zinātnes un augstskolu centri – Maskava, Pēterburga, Varšava u. c. Pēc

⁵² Album Academicum Рижского Политехнического института: 1862–1912. – Рига, 1912. – С. 701.

⁵³ Lichinger F. Die Geschichte der Pharmazeutischen Gesellschaft zu Riga. – Riga, 1903. – S. 84, 85.

⁵⁴ Tartu Ülikooli üliõpilaskomna teatmik: 1889–1918. – Tartu, 1986. – Lk. 30.

⁵⁵ Jāņa Jutta piemiņai // Latgales Ziņas. – 1930. – 7. marts.

⁵⁶ Jānis Jutts // Latgales Ziņas. – 1930. – 28. febr.

⁵⁷ Ткешелашвили М. С. Материалы для истории фармации в России: Биографический словарь фармацевтов, получивших степень магистра фармации. – Москва, 1901. – С. 47.

⁵⁸ Tartu Ülikooli arstiteaduskonnas 1892–1917 kaistud väitekirjad. – Tartu, 1965. – Lk. 25.

⁵⁹ Протоколы заседаний Динабургского медицинского общества за 1882/83 годы. – Динабург, 1884.

Rēzeknes Ērgļa aptiekas ēka 1908. gadā

nacionālās piederības sākumā lielākoties aptieku īpašnieki bija vācieši (vācbaltieši), taču viņu īpatsvars pakāpeniski mazinājās, jo aptiekas vadīja arī poļi un krievi, bet no 19. gs. otrās puses – aizvien vairāk ebreji, kas 20. gs. sākumā jau dominēja. Latviešu īpatsvars bija neliels. 1914. gadā starp Latgales aptieku pārvaldniekiem bija 17 ebreji, septiņi vācieši, trīs poļi, trīs latvieši un pa vienam lietuvietim un igauņim⁶⁰.

Aptiekas bija nelielas, tajās strādāja pāris darbinieku, bet lauku aptiekās it bieži – tikai viens. Lielākā bija J. Juta aptieka Daugavpilī, kuras personālā 1914. gadā bez pārvaldnieka bija viens provizors, divi aptiekāra palīgi un četri aptiekas mācekļi, savukārt H. Grinberga aptiekā Rēzeknē atbilstīgi – divi aptiekāra palīgi un divi mācekļi⁶¹. Aptieku nosaukumi ar savdabību neizcēlās, parasti tās tika sauktas apdzīvotās vietas vai īpašnieka vārdā. Daugavpilī un Rēzeknē, kur aptieku skaits bija lielāks par vienu, to atšķiršanai izveidojās tautā doti nosaukumi, piemēram, Rēzeknē – Vecā un Jaunā aptieka, pēdējā biežāk gan dēvēta par Ērgļa aptieku pēc impērijas ģerboņa (divgalvu ērglis), kas bija novietots virs ieejas; par Ērgļa ielu bija nosaukta arī gar aptieku ejošā šķērsielņa.

Atzīmējams, ka aptieku personāla feminizācija Latvijā ir sākusies tieši Latgalē, jo tur strādājusi pirmā sieviete farmaceite Staņislava Dovgjallo. Viņa dzimusi 1865. gadā Rēzeknē ārsta Franča Dovgjallo (1815–1887) ģimenē, aptiekāra palīga eksāmenu nolika Varšavā, studēja Krakovas universitātē, bet provizora diplomu ar izcilību ieguva 1897. gadā Maskavas universitātē⁶². No 1897. līdz 1906. gadam S. Dovgjallo bija Viļānu aptiekas īpašniece. Šajā laikā, proti, no 1901. līdz 1906. gadam, pie viņas par pārvaldnieci strādāja aptiekāra palīdzē Jelizaveta Busurmanova. Vēlāk S. Dovgjallo bija izglītības, kultūras un sabiedriskā darbiniece Rēzeknē, piedalījās politiskā cīņā, bet mūža nogalē devās uz Krakovu, kur mirusi 1933. gadā.

Aptieku skaita pieaugums un iedzīvotāju aptveramība Latgalē skaitliski raksturota 1. tabulā, bet salīdzinoši dati par Latviju kopumā ietverti 2. tabulā.

Aptieku ierīkojums un darba kārtība bija tradicionāla, savam laikmetam atbilstīga⁶⁴, tālab šeit detalizētāk netiek aplūkota. Aptiekām piemita privātpašnieciskais raksturs ar no tā izrietošām sekām; komunālo aptieku Latgalē vēl nebija, un tikai divas (abas Daugavpilī) aptiekas piederēja nevalstiskām organizācijām – Dzelzceļa kalpotāju patērētāju biedrībai un Ebreju trūcīgo slimnieku palīdzības biedrībai.

Ar aptiekām diezgan sekmīgi konkurēja lielāks skaits aptieku preču jeb drogu veikalu. Tirgojoties ar ierobežota sortimenta precēm, tās aptieku īpašnieku vidū

⁶⁰ Российский медицинский список на 1914 год. – СПб., 1914. – С. 16–18.

⁶¹ Turpat.

⁶² Pabis–Braunstein M. The First Polish Women Pharmacists // Pharmacy in History. – 1989. – № 1. – P. 12–15.

⁶³ Вискна А. А. История аптечного дела в Латгалии (1772–1917) // Изыскания в области фармации. – Рига, 1977. – С. 25–29.

⁶⁴ Vīksna A. Vecās aptiekas. – Rīga, 1993. – 160 lpp.

1. tabula. Latgales aptieku skaits un iedzīvotāju skaits (tūkstošos) uz vienu aptieku no 1848. līdz 1914. gadam

Gads	1848	1864	1886	1897	1905	1914
Daugavpils apriņķis						
Skaits	2	4	15	16	18	21
Uz 1 aptieku	38,8	34,5	14,3	14,8	14,0	14,9
Ludzas apriņķis						
Skaits	1	1	2	4	5	6
Uz 1 aptieku	63,4	68,0	51,3	32,0	22,7	26,6
Rēzeknes apriņķis						
Skaits	2	2	3	6	6	6
Uz 1 aptieku	37,1	43,7	42,4	22,7	25,2	28,9
Latgale						
Skaits	5	7	20	26	29	33
Uz 1 aptieku	43,0	41,9	22,2	19,3	18,5	19,6

2. tabula. Latvijas aptieku skaits un iedzīvotāju skaits (tūkstošos) uz vienu aptieku 19. gs. beigās un pirms Pirmā pasaules kara⁶⁵

Novads	1897. gadā		1914. gadā	
	Skaits	Uz 1 aptieku	Skaits	Uz 1 aptieku
Kurzeme	83	8,1	98	8,6
Vidzeme	102	7,4	132	8,4
Latgale	26	19,3	33	19,6
Latvija	211	9,1	258	9,9

izraisīja pastāvīgu nepatiku, noniecinājumu un mēģinājumus ierobežot šo nevēlamo konkurentu darbību, kas arī vismaz daļēji izdevās. Lūk, kāds bija oficiālās varas pārstāvju viedoklis 1914. gadā: šie aptieku preču veikali ir “...*liels ļaunums, ar ko nākas nemitīgi cīnīties, lai tos kaut necik piespiestu cienīt un ievērot likumā noteikto kārtību. Bez tam, veikalu personāls ir galīgi neizglītots, bez kādas sajēgas par farmāciju*”⁶⁵.

Pirms Pirmā pasaules kara sākuma 1914. gadā Latgalē bija izveidojies šāds aptieku tīkls: Daugavpils apriņķī – 12 aptiekas Daugavpilī, kā arī Dagdā, Gostiņos, Krāslavā, Krustpilī, Līvānos, Poguļankā, Preiļos, Stropos un Višķos; Ludzas apriņķī – aptiekas

⁶⁵ Обзор Витебской губернии за 1914 год. – Витебск, 1916. – С. 39.

Baltinavā, Balvos, Kārsavā, Ludzā, Viļakā un Zilupē, Rēzeknes apriņķī – divas aptiekas Rēzeknē un pa vienai Riebiņos, Stalidzānos, Varakļānos un Viļānos⁶⁶. Dalījums pēc aptiekas tipa: 23 normālapteikas, astoņas lauku aptiekas (Baltinavā, Balvos, Riebiņos, Stalidzānos, Viļakā, Viļānos, Višķos, Zilupē) un divas filiālapteikas vasaras laikā (Pogulankā, Stropos).

Kopumā ņemot, Latgales aptieku tīkls, kas izveidojās 19. gs. sākumā, turpmākā gadsimta gaitā piedzīvoja kāpumu un pietiekami plašu izvērsumu, gan pagaidām atpaliekot no pārējiem Latvijas novadiem. Latgales aptieku turpmākās gaitas pētniecība vairs neizraisa nopietnākus sarežģījumus, jo dati ir pieejami gan daļēji publicētā, gan arī visai pilnīgi saglabātu dokumentu veidā, piemēram, ikvienas aptiekas lieta par darbību laikposmā no 1920. līdz 1944. gadam atrodama Farmācijas pārvaldes fondā Latvijas Valsts vēstures arhīvā⁶⁷. Pētnieciskā darba turpinājumā padziļinātai un rūpīgai izpētei pakļaujams tieši Latgales aptieku agrīnais posms, to pirmā parādīšanās un tapšana laikā pirms 19. gs., kur sagaidāmi vēl jauni atklājumi un konstatējumi.

Pielikums. Latgales aptieku īpašnieku un pārvaldnieku hronoloģisks saraksts no 1864. līdz 1914. gadam

Sarakstu veidojot, par pamatu izmantots ikgadējs oficiāls izdevums *Росси́йский медицинский список*, kas iznāca no 1809. līdz 1916. gadam un kopš 1864. gada ietvēra datus par aptiekām, aptieku īpašniekiem un pārvaldniekiem: uzvārds, vārds, tēvavārds (reizēm nepilnīgi), izglītības līmenis, kopš 1890. gada – arī tautība un profesionālā piederība. Publicētie dati varētu būt nedaudz neprecīzi (stāvokļa izmaiņas saraksta sagatavošanas un publicēšanas gaitā; ierēdņu inerce, atkārtojot iepriekšējo), tomēr kopēju priekšstatu tie rada. Aptiekas dibināšanas laiks (pirmoreiz minēta sarakstā) varētu būt nedaudz atšķirīgs, jo atļaujas saņemšana, darbības uzsākšana un ietveršana oficiālā sarakstā nenotika vienlaikus. Precizējumi izdarīti gadījumos, ja arhīva vai publicētos dokumentos izdevās atrast konkrētāku norādi par dibināšanu, bet salīdzinājumam izmantots V. Eihenbauma un D. Slukas apkopojums⁶⁸.

Turpmāk publicētā sarakstā aptiekas kārtotas pilsētu vai apdzīvoto vietu alfabētiskā secībā, bet vienas pilsētas ietvaros – dibināšanas secībā. Norādīti katras aptiekas īpašnieki un pārvaldnieki hronoloģiskā secībā, bet gadījumos, ja īpašnieks vienlaikus ir bijis arī pārvaldnieks, pēdējais izlaists. Par laiku pēc 1914. gada norādīts tikai aptiekas turpmākais liktenis – slēgta vai darbojas līdz mūsu dienām.

⁶⁶ Памятная книжка Витебской губернии на 1914 год. – Витебск, 1914. – С. 164, 206, 248.

⁶⁷ LVVA, 4958. f.

⁶⁸ Eihenbaums V., Sluka D. Latvijas Farmācijas enciklopēdijas šķirklju saraksts: Latvijas aptiekas 1357–1999 (bez Rīgas) // Aptiekas gadagrāmata 1999. – Rīga, 1999. – 5.–89. lpp.

Saīsinājumi: apt. māc. – aptiekas māceklis, apt. pal. – aptiekāra palīgs, farm. maģ. – farmācijas maģistrs, īp. – īpašnieks, pārv. – pārvaldnieks, prov. – provizors.

Baltinava

- 1910–1913 īp. sīkpilsonis B. Gutins,
pārv. 1910–1911 apt. pal. Vulfs Macs,
pārv. 1912–1913 apt. pal. Icko Rubenčiks;
1914–1914 īp. apt. māc. Jānis Krakops.
Darbību mūsu dienās turpina kā Žeikaru aptieka Slimnīcas ielā 5.

Balvi

- 1899–1914 īp. prov. Pāvels Lavrinovičs,
pārv. 1912 prov. Heinrihs Meiers,
pārv. 1913 apt. pal. Gustavs Hermanis,
pārv. 1914 apt. pal. Zīmels Aizenštats.
Aptieka slēgta 1939. gadā, pēdējā adrese – Bērzpils ielā 12. 1934. gadā Rīgas ielā 10 ierīkota Jaunā aptieka, kas slēgta 1944. gadā, bet 1935. gadā – Pilsētas aptieka, kas mūsu dienās darbību turpina Rīgas ielā 6.

Dagda

- 1882–1886 īp. prov. Epšteins,
pārv. 1883–1884 apt. pal. Stratunskis,
1887–1889 īp. prov. sieva Perla Epšteine un feldšeris Ādams Jermoļenko,
pārv. 1887–1889 apt. pal. Zeliķis Siļins;
1890–1892 īp. sīkpilsonis Dinacs Garnics un feldšeris Ā. Jermoļenko,
pārv. 1890 apt. pal. Ārons Šteinbergs,
pārv. 1891–1892 apt. pal. Z. Siļins;
1893–1900 īp. feldšeris Ā. Jermoļenko,
pārv. 1893 apt. pal. Z. Siļins,
pārv. 1894 prov. Judels Rakovs,
pārv. 1896–1900 prov. Vilhelms Šeinerts;
1901–1904 īp. prov. Ivans Čereiskis;
1905–1905 īp. ārsts Vladislavs Oržeško,
pārv. prov. I. Čereiskis;
1906–1906 īp. sīkpilsoņi Mihails Cincipers un Haims Livers,
pārv. 1906 prov. Jankels Šats;
1907–1908 īp. prov. Boriss Bruskins;
1909–1914 īp. prov. Lazars Gordons.

Darbību kā Vecā aptieka Asūnes ielā 9 pārtraukusi 1941. gadā, kad pievienota 1931. gadā dibinātai Jaunai aptiekai Alejas ielā 19.

Daugavpils 1. aptieka

Dibināta vai darbību atjaunojusi 1818. gadā.

- 1864–1865 īp. prov. Johans Ulrihs Evercs;
1866–1876 īp. prov. J. U. Everca mantinieki,
pārv. 1866 prov. Antons Evercs,
pārv. 1867 prov. Grēbe,
pārv. 1868 prov. Vilhelms Heimbergers,
pārv. 1869–1873 prov. Eižens Evercs,
pārv. 1874 prov. Kārlis Vīcs–Rīmers,
pārv. 1875–1876 prov. Kārlis Cimermanis;
1877–1892 īp. prov. E. Evercs,
pārv. 1892 prov. Oskars Osterhofs;
1893–1894 īp. prov. Dāvids Hellers,
pārv. 1893 prov. Eduards Hāks;
1895–1904 īp. prov. Arkādijs Volovs,
pārv. 1901 prov. Moisejs Aronovičs;
1905–1914 īp. prov. A. Volovs un viņa sieva Nehana Volova.
Slēgta 1941. gadā kā Vecā aptieka Saules (Pēterpils) ielā 37.

Daugavpils 2. aptieka

Dibināta 1859. gadā.

- 1864–1878 īp. prov. Samuils Višņavskis,
pārv. 1871–1873 prov. Abramovičs,
pārv. 1874 farm. maģ. Oskars Lēventāls,
pārv. 1875–1878 prov. Hieronīms Blohs,
1879–1888 īp. prov. Ecehiils Luncs;
1889–1914 īp. prov. Josels Poļaks.
Mūsu dienās darbību turpina Rīgas ielā 54a.

Daugavpils 3. aptieka

- 1865–1900 īp. prov. Venjamins Natansons,
pārv. 1875–1882 prov. Boriss Manasevičs,
pārv. 1883 prov. Judels Šternšteins,
pārv. 1887 prov. Moisejs Aronovičs,
pārv. 1891 prov. Filips Izraelsons,
pārv. 1892–1895 prov. Izāks Šternšteins,
pārv. 1896 prov. Nohums Kabaks,
pārv. 1897–1899 prov. Ivans Čereiskis,
pārv. 1900 prov. Kivels Kagans;
1901–1908 īp. prov. Bencels Kramņiks,
pārv. 1908 prov. Faivišs Kacins;

1909–1914 īp. prov. F. Kacins un viņa sieva Hiena Kacina.
Slēgta 1940. gadā kā Kacina aptieka Cietokšņa (Maskavas) ielā 49.

Daugavpils 4. aptieka

1866–1868 īp. prov. Frīdrihs Kade;
1869–1878 īp. prov. Frīdrihs Fajens;
1879–1880 īp. prov. Roberts Rūdolfs Fogels;
1881–1881 īp. prov. Kārlis Helmanis;
1882–1890 īp. prov. Arturs Porāts;
1891–1892 īp. prov. Oskars fon Bogdzijevičs;
1893–1893 īp. prov. Vulfs Ļevs;
1894–1914 īp. prov. Vaclavs Češeiko–Sohackis un muižnieks Eduards Boguslavskis,
pārv. 1914 prov. Mihails Petraškevičs.

Slēgta 1941. gadā kā Zaļeska aptieka Sarkanarmijas (Šosejas, 18. Novembra) ielā 87.

Daugavpils 5. aptieka

1870–1884 īp. prov. Ecehiils Luncs ;
1885–1886 īp. prov. I. Šlězingers,
pārv. 1886 prov. Pauls Luncs;
1887–1910 īp. prov. sieva Sofija Lunca,
pārv. 1887–1910 prov. P. Luncs;
1911–1913 īp. prov. P. Luncs ;
1914–1914 īp. prov. P. Lunca mantinieki,
pārv. 1914 prov. Josels Šohers.

Slēgta 1917. gadā.

Daugavpils 6. aptieka

1880–1887 īp. prov. Eduards Goldbergs,
pārv. 1886 prov. Hermanis Goldbergs,
pārv. 1887 prov. Behmanis;
1888–1889 īp. prov. E. Goldberga un sīkpiļsones Darjas Goldbergas mantinieki,
pārv. 1888–1889 prov. Leopolds Goldbergs;
1890–1893 īp. prov. Hermanis Goldbergs;
1894–1894 īp. prov. Stapislavs Maiļevskis;
1895–1899 īp. prov. Mendels Strašunskis,
pārv. 1898–1899 prov. Judels Goldbergs;
1900–1909 īp. tirgonis Magidsons,
pārv. 1900–1909 prov. Markuss Tāloze;
1910–1913 īp. prov. sieva S. Tāloze,
pārv. 1910–1913 prov. M. Tāloze;
1914–1914 īp. prov. Boriss Manasevičs.

Slēgta 1941. gadā kā Centrālā aptieka Saules (Pēterpils) ielā 20.

Daugavpils 7. aptieka

- 1882–1890 īp. Sofija Veržblovska,
prov. 1882–1890 prov. Mihails Veržblovskis;
1891–1893 īp. komerczinību kandidāts Izidors Gecovs un S. Veržblovska,
pārv. 1891–1893 prov. M. Veržblovskis;
1894–1899 īp. galma padomnieks Mihails Berkmanis,
pārv. prov. M. Veržblovskis;
1900–1914 īp. prov. Faivels Fains.
Slēgta 1940. gadā kā Faina aptieka Viestura (Miesnieku) ielā 40.

Daugavpils 8. aptieka

- 1885–1910 īp. Dzelzceļa kalpotāju patērētāju biedrība,
pārv. 1885–1903 prov. Mihails Karčevskis,
pārv. 1904 prov. Arturs Hāks,
pārv. 1905–1910 prov. Ivans Kuņevičs;
1911–1914 īp. prov. I. Kuņevičs.
Slēgta 1942. gadā kā Zaļeska aptieka Raiņa (Muižnieku) ielā 107.

Daugavpils 9. aptieka

- 1892–1893 īp. prov. Ivans Čereiskis;
1894–1895 īp. prov. Josifs Lukaševičs;
1896–1897 īp. prov. Oto Dipners,
pārv. 1896–1897 farm. maģ. Jāns Juts;
1898–1910 īp. Klāra fon Kehere,
pārv. 1898–1910 farm. maģ. J. Juts;
1911–1914 īp. farm. maģ. J. Juts.
Slēgta 1919. gadā.

Daugavpils 10. aptieka

- 1905–1914 īp. Ebreju trūcīgo slimnieku palīdzības biedrība,
pārv. 1905–1914 prov. Leiba Krols.
Slēgta 1941. gadā kā Palīdzības biedrības aptieka Viestura ielā 60.

Daugavpils 11. aptieka

- 1909–1914 īp. prov. Bencels Gurvičs.
Slēgta 1941. gadā kā Šosejas aptieka Sarkanarmijas (Šosejas, 18. Novembra) ielā 35.

Daugavpils 12. aptieka

- 1910–1914 īp. apt. pal. Hackels Gurvičs,
pārv. 1910–1911 prov. Jakovs Kopelovičs,
pārv. 1912–1914 prov. Dāvids Čerfass.
Mūsu dienās darbību turpina kā aptieka *Arnika Farm* Ventspils ielā 41.

Gostiņi

- 1878–1880 ģ. prov. Hieronīms Blohs,
pārv. 1879–1880 prov. Johans Alejs;
1881–1889 ģ. prov. J. Alejs;
1890–1891 ģ. prov. Teodors Klaus,
pārv. 1890–1891 farm. maģ. Eduards Keislers;
1892–1895 ģ. sīkpilsonis Eižens Bevers,
pārv. 1892–1895 prov. Jūlijs Krūze;
1896–1902 ģ. sīkpilsonis Hermanis Volosovs,
pārv. 1896–1897 prov. Grigorijs Solomonovs,
pārv. 1898–1900 prov. Heršs Tāgers,
pārv. 1901 prov. Ārons Tecs,
pārv. 1902–1903 prov. Leiba Minkovskis;
1903–1912 ģ. prov. Sīgizmunds Fedorovičs;
1913–1914 ģ. A. Jansons,
pārv. 1913–1914 prov. Gothards Jansons.

Darbību mūsu dienās turpina Pļaviņās, Lielā ielā 34. (Gostiņi 1957. gadā pievienoti Pļaviņām.)

Kārsava

- 1883–1903 ģ. prov. Semjons Ostrovskis,
pārv. 1885–1887 apt. pal. Šohers;
1904–1914 ģ. prov. Arturs Vāvers.
Mūsu dienās darbību turpina Vienības ielā 85.

Krāslava

Dibināta 18. gs.

- 1864–1899 ģ. prov. Aleksandrs Bonins,
pārv. 1890–1899 prov. Arvēds Bonins;
1900–1914 ģ. prov. Aleksandra Bonina mantinieki,
pārv. 1900–1914 prov. Arvēds Bonins.

Mūsu dienās darbību turpina Brīvības ielā 8.

Krustpils

Dibināta pirms 1864. gada.

- 1864–1876 ģ. prov. Ādolfs Krauze,
pārv. 1868–1876 prov. Eduards Nēze;
1877–1882 ģ. prov. Levi;
1883–1884 ģ. prov. Johans Hugo Klūge;
1885–1885 ģ. prov. Nikolajs Meklenburgs;
1888–1891 ģ. prov. Samuils Klivanskis;
1892–1892 ģ. prov. Kārlis Sanio;

- 1893–1909 īp. tirgonis Rivošs,
pārv. 1893–1896 prov. Josifs Rivošs,
pārv. 1897 prov. Lazars Jakubsons,
pārv. 1898–1899 prov. Josifs Sivens,
pārv. 1900–1908 prov. J. Rivošs,
pārv. 1909 prov. Josifs Tecs;
1910–1914 īp. prov. J. Rivošs,
pārv. 1910–1914 farm. maģ. Leiba Levitess.

Slēgta 1944. gadā, pēdējā adrese – Rīgas ielā 113. 1929. gadā nodibināta Čamaņa aptieka, kas mūsu dienās saucas par Krustpils aptieku – Jēkabpilī, Rīgas ielā 141.

Līvāni

- 1868–1880 īp. prov. Jasinskis,
pārv. 1877–1880 prov. Frīdrihs Kade;
1881–1894 īp. prov. F. Kade,
pārv. 1894 prov. Zeinholds Švānfelds;
1895–1914 īp. prov. Arturs Frīde,
pārv. 1909–1914 prov. Kārlis Kohs.
Slēgta 1941. gadā kā Lielā aptieka Rīgas ielā 184. 1923. gadā dibinātā Centra aptieka darbojas līdz mūsu dienām Rīgas ielā 114.

Ludza

- Dibināta 1818. gadā vai agrāk.
1864–1874 īp. prov. Roberts Bekers;
1875–1880 īp. Bekera kundze,
pārv. 1875–1880 prov. Semjons Ostrovskis;
1881–1914 īp. prov. R. Bekera mantinieki,
pārv. 1881–1886 prov. S. Ostrovskis,
pārv. 1887 prov. Leonīds Georgs,
pārv. 1888–1914 prov. Roberts Bekers jun.
Mūsu dienās darbību turpina kā Centra aptieka Stacijas ielā 49/1.

Pasiene

- 1890–1901 īp. apt. pal. Movša Gošteins,
pārv. 1898–1901 apt. pal. Kārlis Millers.
Slēgta 1901. gadā. No jauna aptieka Pasiēnē atvērta 1923. gadā un slēgta 1944. gadā. Vēlreiz atvērta 1955. gadā un 1993. gadā.

Pogulanka

- 1901–1914 īp. prov. Vaclavs Češeiko–Sohackis,
pārv. 1901–1903 apt. pal. Stepans Antonovičs,
pārv. 1904–1905 apt. pal. Staņislavs Vēbers,

pārv. 1906 apt. pal. V. Klopotovskis,
 pārv. 1911 apt. pal. Oskars Jansons,
 pārv. 1912 apt. pal. S. Labacevičs,
 pārv. 1913–1914 apt. pal. Staņislavs Sikorskis.

Slēgta 1917. gadā. (Poguljanka 1937. gadā pārdēvēta par Mežciemu, kas 1946. gadā iekļauts Daugavpils pilsētas teritorijā.)

Preiļi

1880–1890 īp. prov. Hugo Šteins,
 pārv. 1887–1890 prov. Aleksandrs Ritenbergs;
 1891–1900 īp. prov. A. Ritenbergs;
 1901–1903 īp. prov. Pēteris Matvejs;
 1904–1905 īp. prov. Vilhelms Helds;
 1906–1914 īp. prov. V. Helda mantinieki,
 pārv. 1906 apt. pal. Rūdolfs Benings,
 pārv. 1907 apt. pal. K. Reimanis,
 pārv. 1908–1913 prov. Alberts Klingenbergs,
 pārv. 1914 prov. Juris Pulkovskis.

Slēgta 1939. gadā kā Pirmā aptieka Raiņa bulv. 3, kad jau no 1927. gada darbības Centrālā aptieka, kas pastāv līdz mūsu dienām Raiņa bulv. 5.

Rēzekne, 1. aptieka

Dibināta pirms 1836. gada.

1864–1876 īp. prov. Kārlis Lucavs,
 pārv. 1876 prov. Aleksandrs Hāgetorns;
 1877–1877 īp. prov. K. Lucava mantinieki,
 pārv. 1877 prov. Alfreds Šūmanis;
 1878–1878 īp. prov. Johans Hugo Klūge;
 1879–1879 īp. tirgone Frīdberga,
 pārv. 1879 prov. Šilānskis;
 1880–1881 īp. prov. Šilānskis,
 pārv. 1880–1881 prov. Izraīls Luncs;
 1882–1889 īp. prov. I. Luncs;
 1890–1913 īp. prov. Žanno Jēgermanis;
 1914–1914 īp. prov. Meilihs Paperna.

Slēgta 1944. gadā kā Vecā aptieka Atbrīvošanas alejā 25.

Rēzekne, 2. aptieka

1882–1884 īp. prov. G. Šlēzingers;
 1885–1893 īp. sīkpilsonis Volfs Ditkovskis,
 pārv. 1885 prov. G. Šlēzingers,
 pārv. 1886–1889 prov. Solomons Janovskis,

- pārv. 1890–1893 prov. Izidors Luncs;
 1894–1895 īp. prov. Kivs Lurjē,
 pārv. 1895 prov. Hugo Grīnbergs;
 1895–1914 īp. prov. H. Grīnbergs,
 pārv. 1911 prov. Dāvids Čerfass.

Mūsu dienās turpina darbību kā Ērgļa aptieka Latgales ielā 41. Pie ēkas 1997. gadā
 piestiprināta piemiņas plāksne aptiekai.

Riebiņi

- 1896–1899 īp. muižnieks Nikolajs Koreckis,
 pārv. 1896–1899 apt. pal. Elija Havešons;
 1900–1913 īp. apt. pal. E. Havešons,
 pārv. 1902 apt. pal. Sofija Rabinoviča;
 1914–1914 īp. apt. pal. Mendels Medņikovs.
 Slēgta 1941. gadā.

Stalidzāni

- 1892–1897 īp. apt. pal. Johans Rozenšteins;
 1898–1914 īp. ārsts Augusts Blaus,
 pārv. 1898 apt. pal. J. Rozenšteins,
 pārv. 1899–1910 apt. pal. Georgs Konradi,
 pārv. 1911 apt. pal. Nikolajs Madernieks,
 pārv. 1912–1914 apt. pal. Kārlis Videnieks.
 Slēgta 1916. gadā.

Stropi

- 1910–1914 īp. prov. Faivels Fains,
 pārv. 1910–1911 apt. pal. Iciks Faibs,
 pārv. 1912 apt. pal. Dibobess,
 pārv. 1913 apt. pal. Z. Cins,
 pārv. 1914 apt. pal. Notels Blohs.

Slēgta Pirmā pasaules kara laikā, atjaunota 1929. gadā, darbojusies līdz 1939.
 gadam.

Varakļāni

- Dibināta 1828. gadā vai agrāk.
 1864–1895 īp. grāfs Kārlis Borhs un viņa mantinieki,
 pārv. 1864–1895 prov. Leopolds Hāģemanis;
 1896–1898 īp. prov. L. Hāģemanis,
 pārv. 1898 prov. Voldemārs Hāģemanis;
 1899–1899 īp. prov. L. Hāģemaņa mantinieki,
 pārv. 1899 prov. V. Hāģemanis;
 1900–1903 īp. prov. Konstantīns Baumanis;

1904–1914 īp. prov. Ferdinands Ekmanis.
Darbību mūsu dienās turpina kā aptieka *Alianse* Rīgas ielā 13.

Viļaka

1894–1914 īp. apt. pal. Ignācijs Rahunkovičs.
Mūsu dienās darbību turpina Abrenes ielā 3.

Viļāni

1887–1891 īp. sīkpilsonis Meiers Bernšteins,
pārv. 1888–1889 apt. pal. Josifs Godļevskis,
pārv. 1890 apt. pal. Mendels Berelsons,
pārv. 1891 apt. pal. Matvejs Pukeņevskis;
1892–1897 īp. tirgonis Nosens Edelšteins,
pārv. 1892 apt. pal. M. Pukeņevskis,
pārv. 1893–1894 prov. Jakovs Merkovs,
pārv. 1895–1896 apt. pal. Romāns Stencels,
pārv. 1897 apt. pal. Daniils Sobickis,
pārv. 1897 apt. pal. Ivans Jodkovskis;
1897–1906 īp. prov. Staņislava Dovgjallo,
pārv. 1901–1906 apt. pal. Jeļizaveta Busurmanova;
1907–1913 īp. apt. pal. G. Fogels,
pārv. 1907 apt. pal. Hanss Čižs,
pārv. 1908 apt. pal. K. Jesbergs,
pārv. 1909–1913 apt. pal. Aleksandrs Kordts;
1914–1914 īp. apt. pal. Leo Birkhans.
Mūsu dienās darbību turpina Kultūras lauk. 4.

Višķi

1883–1892 īp. apt. pal. Kārlis Šmits,
pārv. 1887 apt. pal. V. Fukss,
pārv. 1888 apt. pal. Kārlis Geršners;
1893–1896 īp. apt. pal. sieva Karolīne Šmite,
pārv. 1893–1894 apt. pal. Semjons Pinuss,
pārv. 1895–1896 apt. pal. Leonhards Zuments,
pārv. 1895–1903 apt. pal. L. Zuments;
1897–1903 īp. apt. pal. sieva Karolīne Zumente,
pārv. 1897–1903 apt. pal. L. Zuments;
1904–1914 īp. apt. pal. L. Zuments.
Darbību turpina mūsu dienās.

Zilupe

- 1903–1909 īp. prov. Edgars Mērholds,
 pārv. 1906 apt. pal. Alfons Zakss;
1910–1910 īp. apt. pal. Leo Pētersons,
 pārv. 1910 prov. Pēteris Kathins;
1911–1911 īp. sīkpiļsonis Š. Misulavins,
 pārv. 1911 apt. pal. L. Pētersons;
1912–1912 īp. apt. pal. L. Pētersons,
 pārv. 1912 apt. pal. Jekels Gurvičs;
1913–1914 īp. prov. Suzanna Zakse,
 pārv. 1914 apt. pal. Haims Zakss.
Turpina darbību līdz mūsu dienām Brīvības ielā 11.

Pateicība. Par konsultatīvu palīdzību raksta tapšanas gaitā pateicos Krāslavas Vēstures un mākslas muzeja krājuma glabātājai Annai Jermakovai un Paula Stradiņa Medicīnas vēstures muzeja līdzstrādniecei Janīnai Danušēvičiai.

The Beginnings of Drug-stores in Latgale (Summary)

By Arnis Vīksna

Based on documents from archives and the published literature, an attempt has been made to describe data concerning the rise of drug-shops in Latgale and their activities since the 18th century and up to World War I. Biographical data are given about pharmaceutical magisters M. Kubli (1836–1919), J. Juta (1865–1930), the first woman pharmacist in Latvia S. Dovgjallo (1865–1933) and others. Although there was an increase of pharmacies from 3 in 1821 to 33 in 1914, there were fewer of them than in the rest of Latvia's territory. An appendix is added containing data about the owners and supervisors of pharmacies in Latgale from 1864 to 1914.

Arnis Vīksna, Dr. habil. med., prof., LZA akad.

LU Medicīnas fakultāte

Raiņa bulv. 19

Rīga LV-1586, Latvija